

KONTROLLI I LARTË I SHTETIT KRYETARI

Adresa: Bulevardi "Dëshmorët e Kombit", nr. 3, Tiranë; Tel-Fax: 0693067738

E-mail: rmuca@klsb.org.al; Web-site: www.klsb.org.al

Nr. 639/5 Prot.

Tiranë, më 29/12/2017

V E N D I M

Nr. 209, Datë 29/12/2017

PËR EVADIMIN E MATERIALEVE TË AUDITIMIT TË PERFORMANCËS "EFEKTIVITETI I GRANTEVE NË AZHBR"

Në zbatim të planit vjetor 2017, Kontrolli i Lartë i Shtetit, në kuadër të përmbushjes së funksionit të tij Kushtetues, zbatimit të Udhëzimeve dhe Standardeve Ndërkombëtare të Auditimit (INTOSAI, EUROSAI etj.), sipas shkresës nr. 639/1 prot., datë 09.10.2017, Program Auditimi, ndërmori auditimin me temë "Efektiviteti i granteve në AZHBR".

Ky auditim u programua për t'u ushtruar në Agjencinë për Zhvillim Bujqësor dhe Rural (AZHBR) për efektivitetin e granteve të dhëna nga buxheti i shtetit. AZHBR është në varësi të Ministrisë së Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, e cila një ndër detyrat kryesore ka administrimin e fondeve të programeve për bujqësinë dhe për zhvillimin rural, me burim buxhetin e shtetit dhe fondet kundërpartit të projektit 2KR. Me propozimin e Ministrit të Bujqësisë, Këshilli i Ministrave për çdo vit përcakton kriteret bazë të sektorëve që do të mbështeten dhe të masës së përfitimit nga fondi i programit për bujqësinë dhe zhvillimin rural. Gjithashtu, kriteret, procedura dhe mënyra e administrimit të fondit të programit për bujqësinë dhe zhvillimin rural përcaktohen në udhëzimin e përbashkët të Ministrisë së Financave dhe të Ministrisë së Bujqësisë.

AZHBR është krijuar me VKM nr. 1443, datë 30.10.2008, si dhe rregullat e procedurat e funksionimit të brendshëm të AZHBR, së bashku me ndarjen e detyrave, përgjegjësi dhe kompetencave mes saj, Drejtorive Rajonale të Bujqësisë dhe aktorëve të tjerë të sistemit të bujqësisë janë vendosur në Udhëzimin e Ministrit të Bujqësisë nr. 3, datë 30.12.2008. AZHBR është një institucion publik relativisht i ri, me një historik aktiviteti prej afër një dekade, funksionimi i së cilës bazohet në një kuadër rregullator specifik, jo vetëm për fushën e bujqësisë dhe të zhvillimit rural, por më shumë mpleksjen e këtyre çështjeve me ato të karakterit financiar. Gjithashtu, AZHBR ka për mision zhvillimin bujqësisë dhe rural në Shqipëri, duke mbështetur sipërmarrësit në sektorin ushqimor, përgatitjen e institucionit për përfitimin e fondeve nga buxheti i Bashkimit Evropian, ristrukturim, modernizim dhe specializim në produktet dhe tregjet specifike bazuar në avantazhet konkurruese të vendit. Ligji nr. 9817, datë 22.10.2007 "Për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural", në nenin 21 ka përcaktuar themelimin e Agjencisë së Pagesave me statusin e personit juridik, duke i vënë detyra për zbatimin e masave të politikave bujqësore dhe të zhvillimit rural; hartimin e raporteve dhe analizave, në përputhje me zhvillimin e bujqësisë; organizimin, ngritjen dhe funksionimin e sistemeve të integruara të administrimit dhe të kontrollit; krijimin dhe mirëmbajtjen bazës së të dhënave të nevojshme; zbatimin e masave të kontrollit

dhe auditit të brendshëm; ngritjen dhe zbatimin e sistemeve të informimit të tregut; dhe inspektimin e fermerëve dhe subjekteve, që kanë përfituar nga fondet e programeve për zhvillimin bujqësor dhe rural

AZHBR ka aktualisht 123 specialistë dhe punonjës të strukturuar në 6 drejtori, si ajo e përzgjedhjes së dhe aprovimit të projekteve; e kontrollit; autorizimit të pagesave; ekzekutimit të pagesave etj., të cilat janë të ndarë në 2 deri në 4 sektorë. Në varësi të drejtpërdrejtë të Drejtorit të Përgjithshëm është Sektori i Auditit të Brendshëm dhe Sektori i Riskut, Parandalimit të Mashtimit, Analizës dhe Raportimit. Marrëdhëniet e punës së nëpunësve të AZHBR-së rregullohen në bazë të legjislacionit për nëpunësin civil, ndërsa për punonjësit administrativë në bazë të dispozitave të Kodit të Punës.

Në përfundim të punës audituese në terren, iu dërgua Projekt-raporti i Auditimit subjektiv të audituar AZHBR me shkresën nr. 639/3 prot., datë 25.11.2017. Pas respektimit të afatit njëmuor për observacione mbi Projekt-raportin nga subjekti i audituar AZHBR nuk ka sjellë vërejtje apo sugjerime.

Në përfundim, pasi u njoha me Raportin Përfundimtar të Auditimit dhe Projekt-vendimin e paraqitur nga grupi i auditimit të Departamentit të Auditimit të Performancës, shpjegimet e dhëna nga subjekti i audituar, mendimin për cilësinë e auditimit nga Drejtori i Departamentit Juridik, Kontrollit të Zbatimit të Standardeve dhe Etikës, vlerësimin mbi objektivitetin dhe cilësinë e auditimit nga Kryeaudituesi dhe Drejtori i Departamentit të Auditimit të mësipërm, në mbështetje të nenit 15, shkronja "c" të Ligjit nr. 154/2014, datë 27.11.2014, "Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit":

K O N K L U D O V A:

Zhvillim i bujqësisë është një çështje ekonomike, financiare e sociale me shtrirjen më të gjerë gjeografike e demografike dhe që ndikon në tërësi mirëqenien e qytetarëve shqiptar. Në periudhën 2013 - 2015 kontributi i bujqësisë në ekonominë shqiptare përfaqëson mesatarisht 17 % të GDP-së, popullsia banuese në zonat rurale ka shfaqur prirje në rënie nga 63.6 % (1990) në 42.59 % në vitin 2016, si dhe vazhdon të mbetet sektori kryesor i punësimit për rreth 45 % të të punësuarve gjithsej. Veç kësaj, vlera e produkteve bujqësore dhe blegtorale në periudhën 2013-2016 zë mesatarisht 34 % të importeve dhe 2.28 % të eksporteve, gjë që tregon se ekonomia jonë bujqësore nuk është akoma konkurruese me atë të vendeve të tjera. Gjithashtu, gati gjysma e popullsisë shqiptare (45.5 %) jeton me 5 dollarë në ditë, një kufi që konsiderohet varfëri nga Banka Botërore, e matur kundrejt nivelit të standardizuar rajonal, ose trefishi i nivelit krahasuar me vendet e tjera të Ballkanit Perëndimor. Shkalla e varfërisë në zonat rurale është rritur nga 15,0 % në 2008 në 15,5 % në vitin 2012, gjë që tregon se varfëria nuk është më e përqendruar vetëm në zonat malore rurale.

Megjithëse sektori i bujqësisë është përfshirë në prioritetet strategjike të qeverisë për zhvillim, duke i ofruar edhe lehtësira procedurale, vazhdon të mbetet një nga sektorët më informal të ekonomisë, i cili vihet re në nivele të ndryshme në të gjitha hallkat e zinxhirit të prodhimit, grumbullimit, përpunimit dhe tregtimit të produkteve bujqësore e blegtorale. Në këto kushte, bujqësia konsiderohet një nga sektorët kryesor dhe potencial për zhvillimin ekonomik dhe social të vendit, për të cilën, krahas politikave të tjera mbështetëse, është financuar nga buxheti i shtetit. Pra një numër fermerësh kanë përfituar nga grantet (subvencionet) e skemave kombëtare me synim që të nxitet prodhimi, përpunimi, tregtimi dhe të rritet konkurrueshmëria në sferën bujqësisë. Në këtë kuadër AZHBR ka për detyrë, midis të tjerave të vërë në zbatim masat e politikave bujqësore dhe të zhvillimit rural, si dhe është përgjegjëse për administrimin e fondeve buxhetore të vëna në dispozicion për këtë qëllim. Rritja e subvencioneve për bujqësinë dhe burimet buxhetore të kufizuara kërkojnë domosdoshmërisht rritjen e efektivitetit të përdorimit të fondeve në skemat kombëtare. Në këtë mënyrë, mbështetja e fermerëve dhe zhvillimi rural kërkojnë sisteme të forta menaxhimi dhe kontrolli.

AZHBR është një nga institucionet më të rëndësishme publike në menaxhimin dhe administrimin e pjesës më të madhe të fondeve buxhetore për zhvillimin e bujqësisë dhe të zonave rurale. Për më tepër, që Shqipëria ka mundësi të kufizuara të burimeve financiare të brendshme për shkak të kapaciteteve të dobëta dhe nivelit të lartë të ekonomisë informale.

Nevoja e miradministrimit dhe mirmenaxhimit të granteve nga AZHBR bëhet më e domosdoshme në kushtet kur bujqësia e vendit tonë vuan akoma pasoja të copëzimit të parcelave të tokës, çështjet madhore të pronësisë, mungesën e informimi dhe këshillimit të fermerëve në të gjithë territorin, largimin e fuqisë punëtore aktive etj., të cilat të gjitha së bashku kërkojnë rritjen e efektivitetit të granteve nga AZHBR. AZHBR gjatë kryerjes së aktivitetit të saj, duhet të zbatojë përcaktimet në VKM për kriteret bazë të sektorëve që do të mbështeten dhe të masës së përfitimit nga fondi i programit për bujqësinë dhe zhvillimin rural. Qeveria shqiptare ka një program të dedikuar në buxhetin e shtetit për skemat mbështetëse në bujqësi që zbatohet nga MBZHRAU nëpërmjet AZHBR-së.

Fondi i akorduar i skemave kombëtare për periudhën 2013 - 2016 ka ardhur vazhdimisht në rritje, duke bërë që këto fonde të dyfishohen në fund të kësaj periudhe: nga 967 milion lekë në 2013 në 1,8979.7 milion lekë në 2016. Përdorimi në fakt i këtij buxheti ose aftësia thithëse nga ana e sektorit bujqësor ka qenë mesatarisht 92.2% për këtë periudhë, me një rënie në nivelin e 83.4 % në vitin 2016.

Në periudhën e aktivitetit të audituar të AZHBR 2013-2017, numri gjithsej i llojeve të masave është 23, por që disa prej tyre janë alternuar gjatë viteve të kësaj periudhe me një mesatare prej 15-19 skema. Këto skema janë të orientuara në nxitjen e investimeve, përmirësimin e teknologjisë, prodhimin e produkteve bujqësore dhe blegtorale, rritjen e cilësisë, e standardeve të produkteve si dhe mbështetje për formalizim dhe bashkëpunim bujqësor. Vlerën më të madhe të fondeve për gjithë periudhën konstatohet se i përket financimit në masën 50-60% të investimeve prej 39.2 %, prodhimit të qumështi nga të imtat 25.9 %, mbrojtjes së ullishtave nga miza e ullirit 5.9 % etj. Nuk konstatohen prioritete të ndryshme gjatë kësaj periudhe, me përjashtim të vitit 2013 ku përparësi ka pasur mbjellja e ullinjve (23.6%). Në nivel qarku në periudhën 2013-2016, konstatohet se qarku Fier ka përfituar 16.6 % të fondeve të skemave kombëtare; Gjirokastra 12.9%; Vlora 12.1 % dhe Berati 11.9 %, pa ndryshime të theksuara në vite.

Numri i përfituesve të skemave mbështetëse ka ardhur në rritje nga viti në vit (me përjashtim të rënies në vitin 2016), duke u ndarë në 5-9 mijë 2013-2014 dhe 11-13 mijë në 2015-2016. Numri më i lartë i përfituesve është për masën e mbrojtjes së ullishtave nga miza me 65.8 %, dhe në vijim prodhimi i qumështit nga të imtat 16.9 %, mbjellje ullinj 4.5 % etj. Ndërsa në nivel rajoni 34.5 % të projekteve i kanë përfituar në qarkun e Fierit, 25.4 % në atë të Beratit, 16.2 % në Vlorë etj. Pavarësisht luhatjes së numrit të përfituesve, fondet buxhetore për zhvillimin e bujqësisë dhe atë rajonal kanë prirje të rriten, por interesat e vendit kërkojnë rritjen e vazhdueshme dhe me ritme të shpejta të financimit të bujqësisë në përputhje me strategjinë ndërsektoriale për zhvillimin rural dhe bujqësor.

Veprimtaria e AZHBR-së 2013-2017 gjatë gjithë procesit të aplikimit: informimi, pranimit, kontrolli administrativ i aplikimeve, kontrolli në terren para dhe pas financimit; më pas të monitorimit të ecurisë së financimit përgjatë një periudhe kohore të caktuar, në miradministrimin e fondeve të buxhetit të shtetit për zhvillimin e bujqësisë dhe të rajoneve, përbëjnë objektin e këtij auditimi.

Gjatë kryerjes së këtij auditimi, jemi përpjekur t'i japim përgjigje pyetjes kryesore: *Sa ka kontribuar performanca e AZHBR në efektivitetin e granteve në zhvillimin bujqësor dhe rural?* dhe në përfundim ka arritur në këtë mesazh auditimi:

Agjencia për Zhvillim Bujqësor dhe Rural nuk ka arritur efektivitetin e synuar nga menaxhimi dhe administrimi i fondeve buxhetore për skemat kombëtare, për shkak se:

- Menaxhimi i burimeve njerëzore ka shfaqur mangësi në strukturimin organik, formimin bazë, rekrutimin, trajnimin dhe vlerësimin e performancës së tyre etj.;
- Kanë shfaqur mangësi vetë procedurat e subvencionimit për skemat kombëtare të analizuara në dinamikë për kushtet dhe kriteret e përfitimit, si dhe zbatimit të tyre nga ana e AZHBR;
- Fondet e dhëna për informim kanë rezultuar jo efektive, pasi mjetet e komunikimit kanë qenë të kufizuara, informacioni i pamjaftueshëm dhe jo cilësor, nuk është menaxhuar siç duhet etj.;
- Financimet për mbrojtjen e ullirit nuk rezultojnë efektive, pasi nuk janë zbatuar siç duhet procedurat e prokurimit, nuk është vepruar në përputhje me kuadrin rregullator, verifikimet

dhe monitorimet për këtë skemë nga AZHBR kanë qenë me mangësi, duke rritur premisat për abuzime nga ana e institucionit;

- Fondet e investimeve të përfituara nuk janë shfrytëzuar si duhet në aspektin ekonomik, për të gjeneruar më pas të ardhura të mjaftueshme për të mbështetur zhvillimin e zinxhirit të vlerës që të mund të zhvillojnë projekte të besueshme për financim;
- Ka munguar sektori i monitorimit për një periudhë 4-vjeçare, e si pasojë edhe monitorimi i skemave kombëtare të vogla dhe investimeve, duke e ulur ndjeshëm efektivitetin e fondeve të dhëna për ato.

Nisur nga konkluzionet mësipërme të veprimtarisë audituese, duke synuar përmirësimin e mëtejshëm të rezultateve në këtë sektor:

V E N D O S A:

I. Të miratoj Raportin Përfundimtar të Auditimit të Performancës “Efektiviteti i granteve në AZHBR”, të ushtruar në Agjencinë për Zhvillim Bujqësor dhe Rural.

II. Të miratoj rekomandimet e përcaktuara dhe të kërkoj marrjen e masave për sa vijon:

I.1 Për pyetjen: Si ka ndikuar menaxhimi i stafit dhe specialistëve të AZHBR në funksion të zbatimit të procedurave të granteve?

- Numri i inspektorëve të kontrollit në nivel qarku nuk ka qenë i mjaftueshëm për të kontrolluar dosjet e aplikuesve dhe përfituesve potencial brenda afatit të caktuar për vitet 2013-2014, duke krijuar në këtë mënyrë vonesa në DEP, për ekzekutimin e pagesave ndaj përfituesve, për pasojë ndikim negativ në besimin e fermerëve ndaj granteve në skemat kombëtare të bujqësisë.

- Konstatohet një prirje negative e zvogëlimit të numrit të inspektorëve dhe specialistëve që angazhohen direkt me kontrollin dhe monitorimin e skemave kombëtare, dy nga aktivitetet e një rëndësie të veçantë për AZHBR, në raport me numrin e skemave kombëtare, numrin e përfituesve që duhet të kontrollojnë, shtrirjen e gjerë territoriale të investimeve që financohen, si dhe rritjes së përvitshme të vlerës së fondeve buxhetore, me pasojë në uljen e efektivitetit të granteve të dhëna.

- Mungesa e studimeve, analizave dhe të planeve të veprimit për përcaktimin e numrit të punonjësve në strukturën totale të AZHBR, por edhe të drejtorive në veçanti, si dhe të llojit të profesionit që duhet të mbizotërojë në strukturë, ka shkaktuar ulje të efikasitetit në kryerjen e detyrave dhe uljen e efektivitetit në realizimin me sukses të objektivave.

- Për vitin 2015 AZHBR, si pasojë e mungesave në staf, kryesisht në drejtorinë e kontrollit, ka pasur performancë të ulët, duke ndikuar negativisht edhe në efektivitetin e granteve.

- Për një pjesë të konsiderueshme të punonjësve të AZHBR, 23 për totalit, ka munguar vlerësimi i performancës, gjë që përbën shkak për uljen e motivimit në punë, mos evidentimin e problematikave si dhe mos realizimin me sukses të detyrave funksionale.

- Kalimi i statusit të punonjësve nga shërbimi civil në kod pune në AZHBR, përbën një risk të konsiderueshëm në marrëdhëniet e punës së punonjësve me institucionin, sepse në këtë mënyrë Titullari ka liri veprimi në rekrutimin, seleksionimin dhe largimin nga puna të punonjësve. Gjithashtu trajtimi i marrëdhënieve të punës nëpërmjet kodit të punës rrit pasigurinë e punonjësit për vendin e punës, ndikon negativisht në motivimin si dhe ul performancën e tij në punë.

- Mbizotërimi i profesioneve që nuk kanë lidhje të drejtpërdrejta me aktivitetet kryesore të AZHBR, afërsisht 64 % e profesioneve, si dhe rekrutimi i një pjesë të konsiderueshme të punonjësve në sektorin e kontrollit përgjatë viteve 2013-2017 në kundërshtim me kriteret e përcaktuara nga vetë AZHBR për pozicionin e Inspektorit të Kontrollit, ka ndikuar negativisht në realizimin me sukses të objektivave të AZHBR, kryesisht atë të përzgjedhjes, kontrollit dhe monitorimit të projekteve, duke i bërë këto të fundit jo efektive.

Për këto rekomandime:

1. AZHBR të kryejë analiza, studime, si dhe të hartojë dhe të kërkojë zbatimin e planeve të veprimit për numrin e punonjësve në strukturën e saj, llojet e profesioneve, veçanërisht në sektorin e kontrollit dhe të monitorimit të skemave kombëtare, sektorin e përzgjedhjes dhe aprovimit të projekteve për të rritur performancën e tyre, si dhe efektivitetin e granteve.

Brenda gjashtëmujorit të parë 2018

- Mungesa e një sektori në AZHBR, për informimin dhe këshillimin e fermerëve për procedurat që duhet të ndjekin dhe dokumentacionin standard që duhet të dorëzojnë në AZHBR, e cila ka ndikuar negativisht në numrin e aplikuesve, duke ulur numrin e tyre, të përfituesve nga skemat kombëtare, është përgjegjësi e drejtimit të institucionit.

Për këtë rekomandojmë:

2. AZHBR të marrë masat e nevojshme për krijimin e sektorit që shërben për informimin dhe këshillimin e fermerëve, me qëllim shmangjen e gabimeve, vonesave gjatë përgatitjes së dokumentacionit si dhe penaltiteteve që ndodhin gjatë kontrollit të aplikimeve.

Brenda gjashtëmujorit të parë të 2018

- Rritja e numrit të stafit sipas strukturës së re të miratuar në vitin 2015, kryesisht në sektorin e kontrollit të skemave kombëtare, përball mungesës së infrastrukturës së nevojshme për të realizuar në mënyrë të saktë, të plotë dhe brenda kohës së caktuar kontrollin e skemave kombëtare, ka ulur ndjeshëm eficientësinë dhe efektivitetin e këtij funksioni.

Për këtë rekomandojmë:

3. AZHBR të hartojë dhe të zbatojë një program të veçantë investimi me prioritet të evidentuara për të siguruar infrastrukturën e nevojshme për kontrollin dhe monitorimin e skemave kombëtare si: GPS, Odometer, kuti e ndihmës së shpejtë etj., në funksion të rritjes së efektivitetit të granteve në bujqësi.

Brenda gjashtëmujorit të parë të 2018

- Trajnimet nuk kanë rezultuar eficientë dhe efektive, për shkak se: nuk janë në përputhje me nevojat e çdo drejtorie të AZHBR, inspektorë të kontrollit të skemave kombëtare, trajnohen për tema të cilat nuk ndihmojnë drejtpërdrejtë në rritjen e performancës, duke ulur efektivitetin e aktivitetit të kontrollit, janë të përqendruara në një numër punonjësish, janë të pabarabarta referuar viteve të eksperiencës, nuk kanë lidhje logjike me vitet e punës në AZHBR dhe ditët e trajnimit, duke ndikuar negativisht në performancën e atyre punonjësve që përbëjnë vazhdimësinë e institucionit, çka ka sjell uljen e performancës së punonjësve, kryesisht të inspektorëve të kontrollit në nivel qarku, duke ulur edhe efektivitetin e kontrollit dhe monitorimit të granteve të dhëna.

Për këtë rekomandojmë:

4. AZHBR të kryejë trajnime jo në numër të përqendruar punonjësish, por të jenë gjithë përfshirëse. Inspektorëve të kontrollit në nivel qarku t'u kushtohet më shumë vëmendje në këtë drejtim. Gjithashtu trajnimet të kenë një lidhje logjike midis eksperiencës në AZHBR, midis vlerësimit të performancës dhe nevojës për trajnime. Gjithashtu të kryejë vlerësimet e performancës dhe të marrë masat e nevojshme për punonjësit që kanë më shumë se dy masa disiplinore.

Vazhdimisht

- Afërsisht 62% e të larguarve janë nga Drejtoria e Kontrollit, ku një pjesë e konsiderueshme (30 prej tyre) janë me 3-6 vite eksperiencë në AZHBR në pozicionet përkatëse dhe me formimin e duhur profesional. Këto veprime nga ana e Titullarit të Institucionit kanë ndikuar negativisht në vazhdimësinë e ushtrimit të aktiviteteve të AZHBR, por kryesisht në aktivitetin e kontrollit, ku kanë qenë edhe largimet më të larta, të cilat kanë sjellë uljen e performancës por edhe performancën e munguar, si pasojë e vendeve pune bosh të krijuara, duke ulur efektivitetin në kontrollin dhe monitorimin e granteve.

- Një pjesë e konsiderueshme e buxhetit të AZHBR është shpenzuar në mënyrë jo efektive për proceset gjyqësore, dukuri, e cila ka ardhur prej largimeve nga puna pa kriter, pa shkaqe të arsyeshme, kryesisht në muajt Nëntor-Dhjetor 2013 dhe Janar-Shkurt 2014, një periudhë e cila përkon me ndryshimin e drejtimit të institucionit.

Për këto rekomandojmë:

5. AZHBR të analizojë dhe të evidentojë përgjegjësinë për largimet nga puna pa shkaqe ligjore, duke marrë masat e nevojshme për të shmangur përsëritjen e tyre në të ardhmen.

Vazhdimisht

I.2 Për pyetjen: A është ndikuar efektiviteti i granteve nga performanca e AZHBR në zbatimin procedurës së dhënies së granteve?

- Viti 2017, konsiderohet një vit i mos-realizimit të objektivave, për shkak se:
 - është ndikuar nga lëvizja e stafit në nivelet e larta drejtuese të AZHBR,
 - ende nuk është përgatitur relacioni për planifikimin e fondeve sipas skemave kombëtare për këtë vit. Mospërgatitja e relacionit në vitin 2017 për mënyrën e shpërndarjes së fondit, sipas qarkut, rrethit dhe skemave, duke mos respektuar pikën 3 të Udhëzimit të 2017¹, është pasojë e performancës së ulët të AZHBR, e cila ka sjellë mungesën e orientimit të duhur të fondit për skemat kombëtare, duke ndikuar negativisht efektivitetin e tyre.
 - sipas vizitave në terren dhe intervistave të zhvilluara, procesi i aplikimit, kontrolli në terren, kontrolli administrativ kanë zgjatur tej mase, nga 2-3 muaj, mangësi e cila do të sjellë si pasojë ekzekutimin me vonesë të pagesave, si dhe do të rrisë numrin e përfituesve të prapambetur në vitin 2018.
 - Performanca e ulët e AZHBR gjatë ushtrimit të detyrave, do të çënojë besimin e fermerëve si dhe do të ndikojnë negativisht në efektivitetin e skemave kombëtare.
- Keq planifikimi, keq administrimi si dhe rialokimet e shpeshta të fondeve për skemat kombëtare brenda vitit, si pasojë e mungesës së kriterëve për planifikimin e tyre, mungesës së përcaktimit të afateve për verifikimin në terren, kontrollit administrativ të aplikantit/përfituesit, si dhe paaftësia e AZHBR për të përthithur të gjitha fondet e vëna në dispozicion nga buxheti i shtetit për skemat kombëtare, e ka shndërruar atë në një “debitore” të rregullt ndaj përfituesve të këtyre skemave, duke krijuar përfitues të prapambetur çdo vit, duke ulur efektivitetin e skemave kombëtare dhe besimin e fermerëve se mund të përfitojnë nga buxheti i shtetit.
- Ulja e fondeve nga viti në vit për skemat e vogla dhe rritja e tyre për skemën e investimeve, ndërkohë që fondi total për bujqësinë ka ardhur në rritje, si dhe ndryshimet e shpeshta brenda vitit të buxheteve për këto skema, kanë ulur efektivitetin e AZHBR, kanë ndikuar negativisht tek aplikantët e këtyre skemave, duke i favorizuar më pak fermerët dhe më shumë aplikantët e investimeve, si dhe duke zvogëluar efektin e skemave të vogla në zhvillimin e bujqësisë dhe atë rural.

Për këto rekomandojmë:

6. AZHBR të marrë masat e nevojshme për të përgatitur menjëherë relacionin për fondin e vitit 2017, gjithashtu të kryejë një planifikim dhe administrim më të mirë dhe më të saktë të buxhetit për skemat kombëtare, kryesisht të skemave të vogla, në momentin kur ka mbaruar procesi i aplikimit, duke rritur mundësinë që fondi i alokuar për skemat të mos pësojë ndryshime të shpeshta dhe të konsiderueshme gjatë vitit, të rriti aftësitë e saj për të përthithur të gjitha fondet që akordohen nga buxheti i shtetit për bujqësinë, me qëllim që të mos të krijohen përfitues të prapambetur dhe skemat kombëtare të jenë efektive.

Vazhdimisht

- Udhëzimi i vitit 2017 ka penalizuar aplikantët me kriteret e vendosura, kryesisht ata të skemës së blegtorisë, lidhur me përfitimin financiar prej saj, pasi: nëse një fermer me 200 krerë dele/dhi në periudhën 2014-2016 përfitonte 240,000 lekë (200*1,200), në vitin 2017 përfiton 180,000 [(1,200*100)+(600*100)], pra duket qartë që ulet ndjeshëm financimi dhe përfitimi. Këto ndryshime kanë rritur mundësitë për uljen e besimit ndaj skemave dhe uljen e efektivitetit të tyre, duke i bërë blegtorët të painteresuar ose në kërkimin e formave jo të rregullta për përfitimin e fondeve në këtë masë.

Për këtë rekomandojmë:

7. AZHBR t'i propozojë Ministrisë së Bujqësisë rregullimet e nevojshme në udhëzimin e përbashkët të zbatimit të skemave kombëtare në përgjithësi dhe atyre të blegtorisë në veçanti në drejtim të përputhjes së tyre me politikat ndërsëktoriale të zhvillimit të bujqësisë dhe rural.

Në udhëzimin për skemat kombëtare 2018

- Studimet e MBZHRAU janë të vjetra në kohë dhe të pa përditësuara me ndryshimet e faktorëve (klimaterik, mjedisor), duke ndikuar negativisht në udhëzimet për përcaktimin e procedurave për

¹ Udhëzim nr. 8, datë 31.03.2017 “Për procedurat dhe mënyrën e administrimit të fondit të programit për bujqësinë dhe zhvillimin rural”, të ndryshuar.

skemat kombëtare si dhe në hartat e rajonizimit, duke rritur tek këto të fundit mundësinë për pasaktësi dhe në uljen e efektivitetit të fondeve buxhetore për skemat kombëtare.

Për këtë rekomandojmë:

8. *Ministria e Bujqësisë dhe AZHBR të marrin masat e nevojshme që të përditësojnë studimet mbi të cilat ndërtohen hartat e rajonizimit, si dhe të kryejnë analiza vjetore mbi ecurinë e skemave kombëtare dhe problematikat që i shoqëron, me qëllim rritjen e efektivitetit të granteve për zhvillimin e bujqësisë.*

Brenda vitit 2018

- Mungesa e statistikave për arsyet e skualifikimit për periudhën 2013 - 2014, statistikave për ankesat që kanë fermerët ndaj AZHBR, si dhe mungesa e koordinimit, bashkëpunimit midis drejtorive të saj, tregon mungesë efektiviteti në veprimtarinë e këtij institucioni.

Për këtë rekomandojmë:

9. *AZHBR të krijojë një databasë të saktë dhe të plotë me informacionin për skualifikimet, ankesat, të kryejë përpunime statistikore, me qëllim përgatitjen e informacionit të saktë për tu raportuar, si dhe të forcohet bashkëpunimi midis drejtorive të saj.*

Vazhdimisht

- Në udhëzimet 2013-2016 nuk kanë qenë të formuluara saktësisht, kriteret e përfitimit nëpërmjet intervaleve me vlerat përkatëse, si dhe formula e saktë për llogaritjen e pikëve ndaj aplikantëve, duke rritur mundësinë për t'i penalizuar ata dhe ulur efektivitetin e skemave.

- Mungojnë kriteret e penalizimit për të gjithë përfituesit e mbështetjes financiare, për rastet në të cilat, ata nuk pranojnë të kontrollohen nga AZHBR, duke ndikuar negativisht në efikasitetin dhe efektivitetin e punës së inspektorëve të kontrollit.

Për këto rekomandojmë:

10. *Ministria e Bujqësisë në bashkëpunim me AZHBR të marrin masat e nevojshme për përcaktimin e penalteteve, në rastet kur përfituesit e fondeve të skemave kombëtare nuk pranojnë të kontrollohen prej inspektorëve të AZHBR.*

Duke filluar nga skemat e vitit 2018

- Në udhëzimet 2013-2017 kanë munguar kriteret e detajuara për mënyrën e strukturimit të plan-biznesit, për paraqitjen e informacionit të saktë, real dhe të qëndrueshëm, dukuri e cila ka rritur riskun e ecurisë së biznesit dhe të fondeve të dhëna për mbështetjen e tyre.

Për këtë rekomandojmë:

11. *Ministria e Bujqësisë dhe AZHBR të marrin masat e nevojshme që të përcaktojnë kriteret specifike dhe të qarta, për mënyrën e përgatitjes, vlerësimit dhe monitorimit të plan-biznesit në rastin e financimit të projekteve të që kërkojnë dokument, me qëllim të paraqitjes së informacionit real dhe të qëndrueshëm, për të minimizuar riskun e dështimit të projektit.*

Duke filluar nga skemat e vitit 2018

- Nga shqyrtimi i procedurave të dhënies së granteve, si dhe nga pyetësorët zhvilluar me aplikantët dhe përfituesit të skemave kombëtare, numri i dokumenteve për tu plotësuar ka ardhur në rritje nga viti në vit, duke rritur kostot financiare dhe atyre kohore për fermerin, për më tepër vështirësinë në fazën e aplikimit, me ndikim në efektivitetin e skemave kombëtare.

Për këtë rekomandojmë:

12. *Ministria e Bujqësisë dhe Ministria e Financave të marrin masat e nevojshme që një pjesë të dokumenteve (kryesisht vërtetimet, OSHEE, sigurimet shoqërore) që i kërkojnë aplikantit për tu plotësuar, të verifikohen prej AZHBR vetë, nëpërmjet aksesit që duhet ti jepet në institucionet që japin këto vërtetime, me qëllim lehtësimin e aplikantit në kosto financiare dhe në kohë për përgatitjen e tyre.*

Duke filluar nga skemat e vitit 2018

- Disa prej skemave (prodhimi i mishit, akuakultura) nuk janë mbështetur në mënyrë konstante me fonde, duke i lënë të "varfra" për nga zhvillimi i tyre dhe duke u mospërbushur objektivat e SNZHBR 2014-2020 në lidhje me këta sektorë.²

- Në disa raste, skemat kombëtare të cilësuar të vogla për shkak të vlerës së financimit në periudha të ndryshme kanë rezultuar të dështuara, nuk kanë pasur jetëgjatësi dhe nuk kanë qenë frytdhënëse, që tregon për një punë të dobët monitoruese të AZHBR.

²Strategjia Ndërsektoriale për Zhvillimin Rural dhe Bujqësor 2014-2020.

Për këtë rekomandojmë:

13. *Ministria e Bujqësisë dhe AZHBR të shmangin lancimin e skemave për të cilat fermerët nuk janë të interesuar, si dhe të marrin masat e nevojshme, që të mbështeten financiarisht në mënyrë të qëndrueshme disa prej sektorëve të cilat janë përcaktuar dhe si objektiva në SNZHBR 2014-2020.*

Menjëherë

- Nga vizitat në terren, si dhe nga intervistat e realizuara me inspektorët e kontrollit të AZHBR dhe specialistët e DB, administrimi i regjistrit RUDA kryhej vetëm nga DB. Mungesa e aksesit të AZHBR në këtë regjistër, pasaktësitë e informacionit në RUDA, kanë ndikuar negativisht në punën e inspektorëve të kontrollit, duke ulur efikasitetin dhe efektivitetin gjatë identifikimit dhe vlerësimit të numrit të kafshëve të gjalla për vitet 2013 - 2017.

Për këtë rekomandojmë:

14. *Ministria e Bujqësisë të marrë masa për përditësimin e regjistrit të blegtorisë (RUDA), si dhe t'i krijojë akses AZHBR në marrjen e të dhënave të nevojshme, për të shmangur kostot e tepërta të fermerëve në aplikimin për përfitimin nga grantet buxhetore për zhvillimin e bujqësisë.*

Menjëherë

- Nga intervistat e zhvilluara me punonjësit e AZHBR si dhe pyetësorët me aplikantët, arrihet në konkluzionin se faza më e vështirë në të gjithë procesin e dhënies së granteve, është ajo e aplikimit, si pasojë e mungesës së informacionit të duhur dhe në kohën e duhur, si dhe numrit të lartë të dokumentacionit për tu plotësuar, duke e vështirësuar aplikimin si dhe duke ndikuar negativisht në cilësinë e tij.

- Mungesa e informacionit për inspektorët e kontrollit në qark ndaj investimeve 50-60% ka ndikuar negativisht në performancën e punonjësve të AZHBR në qark.

- Mungesa e manualeve të implementimit të procedurave për skemat kombëtare për vitet 2014 dhe 2016, mungesa e hartimit të procedurave të veçanta për disa nga skemat në vitin 2015 sipas përcaktimeve të bëra në udhëzim³, si dhe mangësitë në manualët e 2013-2015-2017, ka ulur efikasitetin dhe efektivitetin e AZHBR në zbatimin me korrektësi të procedurave për administrimin e fondeve për zhvillim bujqësor dhe rural.

- Mungesa për vitet 2013-2016 e matrikullimit të koshereve të bletëve ka krijuar mundësi për subjektivizëm dhe liri veprimi për AZHBR në identifikimin e koshereve të bletëve, skualifikimin e aplikantëve dhe pagesa të pa drejta të ndjekura për këtë periudhë, ndërkohë që për vitin 2016, mungesa e planifikimit të afateve për kontrollin dhe pagesën e përfituesve të kësaj skeme, nga AZHBR, ka sjell shpërqendrimin e tyre ata dhe ka ulur efektivitetin e kësaj skeme.

Për këto rekomandojmë:

15. *AZHBR të marrin masat e nevojshme që në manualët për implementimin e procedurave të skemave kombëtare, të jenë në përputhje me udhëzimet e çdo viti që nxjerr Ministria e Bujqësisë dhe Ministria e Financave, si dhe të përcaktojnë saktësisht afatet për realizimin e detyrave nga çdo drejtori, me qëllim shmangien e krijimit të vonësave dhe rritjen e korrektësisë ndaj aplikantëve.*

Menjëherë

- Pasaktësitë e sistemit që gjeneron automatikisht vlerën e autorizuar për tu paguar, kryesisht pas pagesës së 70% të vlerës, si dhe puna e kryer manualisht nga DAP dhe DEP, ul ndjeshëm efikasitetin e këtyre drejtorive si dhe rrit kostot në kohë.

Për këtë rekomandojmë:

16. *AZHBR të marrin masat e nevojshme për të rregulluar pasaktësitë që rezultojnë prej sistemit që gjeneron vlerën për tu financuar ndaj përfituesve, me qëllim shmangien e punës manuale, gabimeve njerëzore që mund të krijohen prej punës manual si dhe për rakordim të plotë e të saktë.*

Menjëherë

II.3.1 Për pyetjen: A kanë ndikuar fondet për publicitet në efektivitetin e granteve të dhëna?

³Udhëzim i MBZHRAU dhe MF Nr. 4, datë 25.02.2015 "Për procedurat dhe mënyrën e administrimit të fondit të programit për bujqësinë dhe zhvillimin rural".

- Nga analiza në dinamikë e fondeve për informim konstatohet se në 2014 janë shtuar 87 % në krahasim me një vit më parë, rriten gati trefish në 2015, e shoqëruar kjo dhe me një rritje të konsiderueshme në përbërje të buxhetit të shpenzuar gjithsej nga 0.5 % në vitin 2013 në 2.3 % në vitin 2016. Të dhënat tregojnë se rritja e parave buxhetore për informim mediatik nuk ka lidhje me numrin e skemave përfituese, pasi numri i tyre për çdo vit ka qenë midis 15-19 skemave. Për më tepër, që në vitin 2014 dhe 2016 ndërsa rriten fondet për informim ulet nga 19 në 15 numri i skemave përfituese. Gjithashtu, duhet theksuar se në periudhën 2013 - 2017, në pjesën më të madhe nuk kemi ndryshim as të llojit të skemave. Të gjitha këto demonstrojnë se nuk është synuar dhe nuk ka pasur një përdorim me efektivitet të fondeve për informimin mediatik të publikut për skemat kombëtare të zhvillimit të bujqësisë dhe rural.

- Sipas të dhënave të AZHBR, në vitin 2014 fondet për informimin e publikut janë rritur 2.6 herë ndërsa aplikuesit 3.25 herë, gjë që nuk ndodh në periudhat e mëvonshme. Kështu, në vitin 2015 vazhdojnë të rriten shpenzimet për publicitetet gati 2.7 herë, ndërsa numri i aplikuesve ka rënie të ndjeshme në krahasim me një vit më parë, mbi 8 mijë. Luhatje të tilla tregojnë se nuk ka një lidhje të fortë midis informacionit të shpërndarë publikut dhe aplikuesve për grante në skemat kombëtare.

- Në periudhën 2013-2016 ka ndryshime të theksuara të raportit aplikues:përfitues nga 41.5 % në vitin 2014 në 98 % në 2015, duke demonstruar më së paku cilësi të dobët informacioni ose shpenzimet për këtë qëllim nuk kanë pasur ndonjë efekt të dukshëm dhe të matshëm në arritjen e objektivave për të cilën shpenzohen.

Për këto rekomandojmë:

17. AZHBR të hartojë një relacion të veçantë mbi mënyrën e përdorimit të fondit për informimin e publikut për të argumentuar nevojat e domosdoshme, duke e lidhur me numrin e skemave, numrin e aplikuesve, ndryshimet, numrin e përfituesve etj., me synim ofrimin e informacionit sasior dhe cilësor për fermerët, duke rritur efektivitetin e këtyre shpenzimeve buxhetore.

Çdo vit, menjëherë pas alokimit të buxhetit

- Nga ana e AZHBR, nuk ka pasur ndonjë relacion mbi motivet e rritjes së këtij fondi, por është parë thjeshtë si fond që duhet shpenzuar sipas destinacionit të përcaktuar në VKM. AZHBR nuk ka përgatitur strategji komunikimi për të përcaktuar objektivat, grupet e synuara, mjetet, treguesit etj., dhe një set indikatorësh për të matur efektivitetin e kësaj pjese të rëndësishme të fondeve buxhetore.

Për këtë rekomandojmë:

18. AZHBR të hartojë, të miratojë dhe të zbatojë strategjinë e komunikimit, duke përcaktuar objektivat, grupet e synuara, mjetet, treguesit etj., si dhe një set indikatorësh për të matur efektivitetin e kësaj pjese të rëndësishme të fondeve buxhetore.

Brenda tremujorit të parë 2018

- Megjithëse duke filluar nga viti 2015, në VKM-të për përcaktimin e kriterëve bazë të sektoreve që do të mbështeten dhe të masës së përfitimit nga fondi i programit për bujqësinë dhe zhvillimin rural, vlera e fondeve për informacionin mediatik të publikut është zgjeruar në koncept në fonde për aktivitete informuese për publikun, AZHBR ka vazhduar me zbatimin e VKM nr. 1195 datë 05.08.2008 “Për blerjen, zhvillimin, bashkëprodhimin e programeve dhe reklamave për transmetim nga operatorët radiotelevizive ose botim në median e shkruar, dhe për kontratat, për kohë transmetimi, nga organet e administratës shtetërore”, megjithëse ka pasur mundësitë ligjore që të zgjerojë mjetet e komunikimit me publikun edhe me fletëpalosje, broshura, postera, takime informative rajonale, workshop-e etj., për të mos u kufizuar vetëm në spote televizive dhe botim njoftimesh në gazeta.

Për këtë rekomandojmë:

19. AZHBR ta përdorë fondin për informimin e publikut duke zgjeruar mjetet e komunikimit edhe me fletëpalosje, broshura, postera, takime informative rajonale, workshop-e etj., për të mos u kufizuar vetëm në spote televizive dhe botim njoftimesh në gazeta.

Çdo vit, para periudhës së aplikimit

- Veprimtaria menaxhuese e AZHBR në periudhën 2013-2016 për fondin e informimit është shoqëruar me mangësi të natyrave të ndryshme si: kanë munguar në këtë proces specialistë të komunikimit; ka raste të nisjes me shumë vonesë të zbatimit të procedurës; nuk janë përcaktuar tregues të efektivitetit të fondit; diferenca në tregues të ndryshëm (periudhë, kohëzgjatje, numër spotesh etj)

midis urdhrorit të nisjes së procedurës, përcaktimeve të komisionit dhe kontratës së nënshkruar për këtë qëllim; gjatë monitorimit kanë rezultuar mangësi në transmetimin e spoteve të cilat kanë ndikuar në rezultatet e informacionit; në përcaktimin e fondit limit, komisioni pretendon të jetë bazuar në studimin e tregut për prodhimin e spoteve duke marrë oferta nga 3 subjekte, të cilat janë pa datë dhe pa numër protokoll, pra nuk plotësojnë kushtet e një dokumenti justifikues dhe argumentues për një çështje të tillë monetare; vonesa në zbatimin e urdhrave për këtë procedurë etj.

- Në vitin 2015, çmimi mesatar për sekondë krahasuar me ofertat e vitit 2014 në vitin 2015 është 6.6 herë më i lartë, që do të thotë se mbi 9 milion lekë janë shpenzime pa efektivitet; janë transmetuar spote në dy periudha (faza) jashtë afatit të aplikimit, çka tregon se këto shpenzime nuk kanë qenë në funksion të informimit të fermerëve.

- Për vitin 2016, ndryshe nga një vit më parë, kur spoti institucional është vlerësuar 2,000,000 lekë, në vitin 2016 është përcaktuar 5,000,000 lekë, me të njëjtat kushte, pra 3,000,000 lekë më shumë, të cilat janë plotësisht pa asnjë lloj efektiviteti, si dhe është paguar shfaqja e spotit jashtë afatit të aplikimeve për promovimin e AZHBR, dhe jo të skemave kombëtare, aq më tepër që është mbyllur 3 ditë para aplikimeve.

Për këto rekomandojmë:

20. *AZHBR të marrë masat e nevojshme për të siguruar zbatimin rigoroz të procedurës së ideimit, prodhimit dhe shfaqjes së spoteve publicitare, duke përfshirë specialistë të komunikimit, në funksion të emetimit të informacionit të nevojshëm dhe cilësor për skemat kombëtare, duke rritur efektivitetin e përdorimit të këtyre fondeve.*

Vazhdimisht

- Ministria e Bujqësisë dhe AZHBR nuk kanë hartuar dhe zbatuar një plan informimi dhe ndërgjegjësimi me të gjithë grupet e interesit për skemat e përfitimit, kriteret dhe kushtet që duhet të plotësojnë të gjithë përfituesit potencialë për të përfituar mbështetje financiare nga fondi i programit për mbështetjen e prodhimit bujqësor dhe zhvillimin rural, sipas kërkesës së vendosur në udhëzimin përbashkët për zbatimin e skemave kombëtare.

Për këtë rekomandojmë:

21. *Ministria e Bujqësisë dhe AZHBR të hartojnë dhe të zbatojnë planin e informimit dhe ndërgjegjësimin të grupeve të interesit për skemat, kriteret dhe kushtet e përfitimit të mbështetjes financiare nga fondi buxhetor për zhvillimin e bujqësisë dhe të rajoneve.*

Brenda muajit shkurt 2018

- Megjithëse fondet për informim përbëjnë mbi 2% të fondeve gjithsej ato nuk kanë qenë objekt auditimi nga ana e sektorit përkatës në AZHBR.

Për këtë rekomandojmë:

22. *Sektori i auditit të brendshëm në AZHBR të ushtroj një auditim tematik mbi menaxhimin e fondit për informimin e publikut, duke evidentuar dhe adresuar problematikat përkatëse.*

Çdo vit, pas përfundimit të përdorimit të fondeve për informim

II.3.2 Për pyetjen: Sa efektive kanë qenë financimet buxhetore për mbrojtjen e ullirit në vendin tonë?

Si konkluzion:

- Mungesë qëndrueshmërie në treguesit e përfitimit të skemës së mbrojtjes ullishteve nga dëmtimi i mizës, pasi në periudhën 2014 - 2016 ka ndryshuar përcaktimin e fermerëve përfitues nga Ministria e Bujqësisë në DB, në përcaktimin e numrit të rrënjëve për ha, ndryshimit të formës dhe afatit të paraqitjes së listave etj., duke sjellë si pasojë çorientimin e përfituesve dhe ulje të efektivitetit të kësaj skeme.

- Sipas të dhënave në vitin 2014 sipërfaqja e trajtuar prej 2109.73 ha është e shtrirë në 5 qarqe me pjesën më të madhe në Berat 38.4 %; në 2015 në 6 qarqe 3081.27 ha me përqendrim në Fier me 42.5 % dhe në vitin 2016 vetëm në 2 qarqe Vlorë dhe Fier një sipërfaqe prej 3687.6 Ha nga 5,352 të përcaktuar nga DB në qarqe. Pra, në se konsiderohen domosdoshmëri përcaktimet e DB ato në fakt nuk janë zhvilluar sipas kërkesës, duke ulur ndjeshëm efektin e kësaj mase në shkallë vendi si dhe në aplikimin e të gjithë fondit të akorduar.

Gjatë zbatimit të procedurës së prokurimit janë shfaqur mangësi në përcaktimin e fondit limit mbi bazën e ofertave të cilët nuk plotësojnë kërkesat përkatëse të një dokumentacioni zyrtar argumentues për këtë qëllim por kanë vendosur kufirin maksimal prej 35,000 lekë të përcaktuar në VKM për këtë skemë.

- Në përcaktimin e fondit limit, komisioni nuk ka marrë në konsideratë numrin e rrënjëve për ha, i cili është përcaktues në vendosjen e pesticidit që lufton mizën e ullirit. Kjo pasi sipas metodikes së sjellë nga Universiteti Bujqësor i Tiranës, për çdo dy rrënjë ullinj përdoret një pako pesticid (ECO TRAP-kurth), për një efekt sa më të mirë dhe me ndikime sa më të vogla në mjedis.

- Sipas dokumentacionit të sjellë nga DB konstatohet se nënshkrimet e fermerëve pothuajse janë të njëjta, dmth fiktive; hartat kadastrale nuk provojnë se janë blloqe mbi 50 ha; nuk ka datën e fillimit dhe të përfundimit të trajtimit për secilin bllok; Lezha nuk ka paraqitur harta kadastrale por harta administrative, po kështu dhe Vlora. Pra dokumentacioni i sjellë nga DB nuk është në përputhje me udhëzimin përkatës duke ulur ndjeshëm efektivitetin e kësaj mase për efekt të përcaktimit të fondit limit dhe monitorimit të kryerjes së këtij shërbimi.

- Efektiviteti i luftimit të mizës së ullirit varet në mënyrë të konsiderueshme nga monitorimi i dëmtuesit si dhe vlerësimi i dendësisë së tij, i cili fillon në fund të muajit qershor, në fakt listat e DB janë dorëzuar që në mesin e muajit maj, pra para se të kryhet ky monitorim.

- KVO e ka shpallur fituesin, pa marrë shpjegime lidhur me vendosjen ecotrapeve numrit mesatar të rrënjëve të ullirit sipas loteve jo mbi bazën e faktit, por mbi bazën e ofertës. Kështu, në vitin 2014, në DB Vlorë, në fakt janë mesatarisht 150 rrënjë për ha, tenderi është shpallur fitues duke vendosur 240 rrënjë për ha, pra 90 rrënjë më shumë ose 37 %; për Fierin janë në fakt 153 rrënjë mesatarisht për ha dhe në tender janë marre për 240 rrënjë për ha, ose 36 %; për Tiranën nga 191 rrënjë për ha në fakt, janë kontraktuar 240 ose 21 % më shumë, ndërsa në Fier nuk janë përcaktuar numër rrënjësh për sipërfaqe; Oferta fituese ka të kontraktuar me furnizuesin 250,000 “kurthe” dhe në kontratën me AZHBR për 253,296 copë, pra për 53,296 copë më shumë ose 12,946,553 lekë të përfituara, por të pajustificuara (53,296 x 243 lekë/copë) me kontratën e furnizimit; Megjithëse në kontratën e furnizimit të datës 20.05.2014 çmimin e një ecotrapit e ka të përcaktuar jo më shumë se 200 lekë për cop, bashkimi i operatorëve është shpallur fitues me çmimin e ofertuar 218 lekë për cope, sipas metodikes dhe etiketës së ofertuesit të shpallur fitues, eco-trap siguron një efekt më të mirë kur vendoset në fazën e forcimit të bërthamës së ullirit (mesi i qershorit, ditët e para të korrikut) në një kohë që tenderi është zhvilluar me datë 23.07.2014 dhe kontrata është nënshkruar më datë 12 gusht 2014, duke ulur ndjeshëm efektivitetin e përdorimit të tij; sipas TV “O” në tetorin e vitit 2014 në zonën e Lushnjës ka qenë problem miza e ullirit, megjithëse ka qenë përfshirë në trajtim për luftimin e mizës së ullirit, gjë që tregon për efektivitet të ulët të këtij investimi.

- Në fazën e monitorimit janë shfaqur mangësi në lidhje me sjelljen e listave të nënshkruara para përfundimit të kryerjes së shërbimit; janë përfshirë në Vlorë 12 ha të QTTB Vlorë, e cila nuk ka dhe nuk duhet të ketë prodhim ullinj, si dhe 1 ha fshati Aliban pa adresë fare. pra 13 nga 85.47 ha ose 15.2 % e fondit për këtë sipërfaqe është fiktiv; për sipërfaqen tjetër prej 410.916 ha; në Berat, sipas dokumentacionit në dosje listat nuk janë nënshkruar nga zyra e kadastrës dhe ato vendore, nënshkrimet pothuajse janë të njëjta dhe janë të nënshkruara 119 raste të pronës shtet, e cila përbën 9.4 % të sipërfaqes gjithsej të trajtuar për Beratin prej 810.9241 ha nuk janë shënuar fare emrat e përfituesve, por inicialet e emrit dhe mbiemri, firmat janë të njëjta, nuk ka datë se kur është nënshkruar; si dhe numri kadastral/emërtimi i parcelës janë pakuptim, pasi Vlora nuk ka dorëzuar së bashku me listën hartë kadastrale; verifikimi nga përfaqësuesit e AZHBR është kryer për një ditë, datë 03.09.2014, të cilët janë shprehur për numrin e rrënjëve dhe numrin e ecotrapeve, sipërfaqen, duke verifikuar brenda ditës veprimtarinë e disa ditore dhe të një grupi punonjësish, gjë që është e pamundur; Fituesi i lotit të Beratit ka kontraktuar blerjen e 80 mijë eco-trape dhe i kontraktuar dhe paguar për 81873 cop; fotot janë të copëzuara që i përkasin vetëm një blloku dhe jo të gjitha blloqeve.

- Në vitin 2017, Ministria e Bujqësisë në kundërshtim me VKM nr. 137, datë 22.02.2017 “Për përcaktimin e kriterëve bazë të sektorëve që do të mbështeten dhe të masës së përfitimit nga fondi i programimit për bujqësinë dhe zhvillimin rural për vitin 2016”, si dhe Udhëzimit të përbashkët të Ministrisë së Bujqësisë dhe të Financave nr. 8, datë 31.03.2017, më datë 16.05.2017 ka kërkuar që shuma 202,256,506 lekë e akorduar për mbrojtjen e ullishteve nga dëmtimi i mizës së ullirit të kalojë në

aparatin e Ministrisë së Bujqësisë. Kjo pasi vetëm 100 milion lekë do të vihen në dispozicion për mbrojtjen nga miza e ullirit dhe pjesa e tjetër për dëmtuesit e bujqësisë, duke i kaluar Ministrisë së Bujqësisë më datë 31.07.2017, pra jashtë afateve për të dhënë efektin e duhur në interes të fermerëve dhe zhvillimit rural.

Për sa më sipër rekomandojmë:

23. AZHBR të studioj dhe të analizojë me hollësi aplikimin dhe rezultatet e kësaj skeme, të evidentojë të metat, mangësitë dhe dobësitë e saj, duke parë mundësinë e kalimit në subvencionimin e ecotrapeve drejtpërdrejtë e fermerëve aplikues, mbi bazën e numrit të rrënjëve dhe faturës së rregullt tatimore për blerjen e tyre. Kjo gjë bëhet më e domosdoshme në kushtet e shkrirjes së DB në qarqe dhe rrethe.

Brenda tremujorit të parë 2018

II.3.3 Për pyetjen: A është përdorur me ekonomikitet mbështetja financiare e investimeve në bujqësi?

- Brenda një periudhe 5 vjeçare ka pasur ndryshime të mëdha të nivelit të financimit, vlerës dhe aq më tepër të drejtimeve të investimit, tregon se nuk ka një strategji me objektiva të qarta dhe të matshme për të orientuar zhvillimin e bujqësisë në përputhje me strategjinë ndërsektoriale 2014-2020.

- Renditje e zonës së Tiranës dhe Durrësit me vlerën e investimit më të lartë në periudhën 2014-2016 tregon se më shumë ka përfituar zhvillimi i biznesit në tërësi, se sa ai i lidhur me rajonet bujqësore të zhvilluara, ndërkohë që ka qarqe si ai Dibrës që nuk ka fare apo Kukësi, të cilat edhe si pasojë e mungesës së aplikimeve, kanë vetëm një përfitues në vitin 2015.

- Vlera mesatare më e lartë e një projekti është në vitin 2015 në shumën 18,146,985 lekë. Duke i kategorizuar investimet në tre drejtime: ngritje/rikonstruksion ambientesh për grumbullim dhe ruajtje të prodhimit; blerje linja prodhimi dhe blerje traktori dhe makineri e pajisje bujqësore, në përgjithësi midis 67-80 % janë projekte të financuara në fushën e ndërtimit dhe diferenca linja prodhimi dhe agregate bujqësore. Kjo tregon se ose kriteret e vendosura nuk kanë siguruar mbështetje prioritare intensifikimit të bujqësisë ose veprimtaria informuese e AZHBR ka qenë kuptuar e diferencuar. Veç këtyre paraqitja e projekteve të fryra dhe në pjesën më të madhe me zëra shpenzimesh të fshehta, të pamundura për tu verifikuar nga ana e specialistëve të AZHBR, si dhe mungesa e inxhinierëve të fushës, e bën joshëse këtë formë mbështetjeje me investime, por që deformon arritjen e objektivave të zhvillimit bujqësor dhe rural.

Për këto rekomandojmë:

24. AZHBR të marrë masat e nevojshme për sigurimin e qëndrueshmërisë së kësaj skeme, si dhe të sigurojë shpërndarje territoriale dhe drejtimet e projektit të investimeve në favor të zhvillimit të bujqësisë dhe atij rural, nëpërmjet propozimit të kriterëve dhe dokumentacionit të duhura për këtë qëllim.

Brenda muajit shkurt 2018

- Përfitimi i investimeve sipas subjektit, llojit territorit, shumës etj., nuk shoqërohet me pasqyrimin e kësaj liste pranë AZHBR ose drejtorive dhe zyrave të bujqësisë në rrethe, ose paraqitja në website-n zyrtar të këtyre institucioneve, përfshirë dhe Ministrinë e Bujqësisë.

Për këtë rekomandojmë:

25. AZHBR të rrisë transparencën e veprimtarisë së saj, duke pasqyruar në website-n zyrtar të dhëna mbi aplikuesit, përfituesit, projektin e investimit, vendndodhjen etj., duke i shërbyer njëkohësisht dhe rritjes së efektivitetit të kësaj mase.

Vazhdimisht

- Duke analizuar 133 përfituesit gjithsej në periudhën 2014-2016, konstatohet se në 13 raste ose 10% e tyre janë të njëjtët subjekte që kanë përfituar nga dy raste në dy vite edhe të njëpasnjëshme, kryesisht në Lezhë dhe Korçë. Kjo për shkak edhe të mungesës së kufizimeve në kriteret që të mos lejojnë aplikimin për një periudhë të caktuar 5-7 vjeçare, për të siguruar jo vetëm një shpërndarje më të gjerë, por në të njëjtën kohë për të zbutur riskun e dështimit të investimeve, mjaft i pranishëm në fushën e bujqësisë. Për më tepër që një pjesë e konsiderueshme e tyre janë përfitues dhe në skemat e tjera të ashtuquajtura "të vogla", si dhe janë kreditorë në banka të ndryshme, duke shkaktuar për pasojë mungesën e masivizimit të përfitimeve si dhe rritjen e riskut të dështimit.

Për këtë rekomandojmë:

26. AZHBR të analizojë me hollësi përfituesit e investimit të deritanishëm mbi bazë risku, duke ndihmuar me monitorime dhe këshillime më të shpeshta, përfituesit më të rrezikuar, si dhe të shmangë përsëritjen e këtyre rasteve në të ardhmen, duke krijuar mundësinë e shembullit të mirë në investime dhe rritjen e efektivitetit të tyre.

Vazhdimisht

- Nga dy auditime të Sektorit të Auditit të Brendshëm dhe nga shqyrtimi i dosjeve të përfituesve ka rezultuar se ka mangësi në dokumentacionin përkatës në lidhje me lejet, planbizneset etj.

Për këtë rekomandojmë:

27. Sektori i auditit të brendshëm në AZHBR të kryejë auditimin e çdo periudhe aplikimi, pas përfundimit të procedurës së shqyrtimit dhe shpalljes së përfituesve, duke evidentuar mangësitë dhe përgjegjësitë përkatëse-

Për çdo vit, menjëherë pas shpalljes së përfituesve.

- Nga ana e inspektorëve rajonal të AZHBR nuk njihet vendndodhja dhe ecuria e investimeve në territorin përkatës duke ulur ndjeshëm monitorimin e zhvillimit të projekteve të tilla në dobi të zhvillimit bujqësor dhe rural.

Për këtë rekomandojmë:

28. AZHBR të njohë inspektorët rajonal me të gjitha projektet e financuara të investimeve, duke ju vënë detyrë përgatitjen dhe dorëzimin e një raporti periodik mbi aktivitetin dhe përputhjen e tij me plan-biznesin e paraqitur.

Vazhdimisht

- AZHBR ka arritur të vërë në përdorim të zhvillimit të bujqësisë vetëm 60.2% të fondit gjithsej kundërpartit të vënë në dispozicion, ose nuk janë përdorur për investime 120,911,079 lekë, në një kohë që burimet dhe rrugët e financimit të zhvillimit rural konsiderohen të pamjaftueshme.

- Bazuar në shpërndarjen gjeografike konstatohet se kanë përfituar kredi pa interes 7 nga 12 qarqet, si dhe numrin (3) dhe vlerën më të madhe prej 26% të fondit është dhënë në qarkun e Gjirokastrës, Fier, Lezhë etj., gjë që nuk përputhet me zhvillimin bujqësor dhe rural në të gjithë vendin dhe me nivelin e zhvillimit brenda tij.

Për këtë rekomandojmë:

29. AZHBR të analizojë në mënyrë të hollësishme shkaqet mos thithjes së investimeve si dhe të forcojë kapacitetet e veta njerëzore dhe institucionale për të bërë të mundur përdorimin e të gjitha burimeve të mundshme të financimit në dobi të zhvillimit bujqësor dhe rural në të gjithë territorin e vendit.

Brenda tremujorit të parë 2018

- Dokumentacioni dhe procedura e dhënies së kredisë pa interes është shoqëruar me mangësi të shumta të cilat kanë sjellë pasoja në efektivitetin e ulët deri dhe të munguar të kësaj skeme.

Për këtë rekomandojmë:

30. AZHBR të marrë masa që të shmangë të gjitha mangësitë dhe të metat e evidentuara në këtë auditim, duke u shoqëruar me evidentimin e përgjegjësive, për të siguruar suksesin e projektit të financiar me kredi pa interes dhe rritjen e efektivitetit të masë së investimeve në bujqësi.

Vazhdimisht

- Përfituesit e kredisë pa interes për vitin 2013, deri në maj 2017 nuk kanë shlyer detyrimet korrente për shumën 25,368,500 lekë ose 80 % të detyrimit, ndërsa përfituesit 2014 – 2015 nuk janë korrekt me këstet e shlyerjes për 11,549,563 lekë ose 60 % të detyrimit të periudhës. Duhet theksuar se nga 5 përfitues në vitin 2014, 3 prej tyre nuk kanë shlyer asnjë këst nga kredia pa interes e marrë prej tyre, ndërsa për vitin 2013, 2 përfitues nuk kanë shlyer asnjë këst dhe 11 të tjerët kanë shlyer shumë pak, duke detyruar AZHBR që të hapë procese gjyqësore për 6 prej tyre. Në mos shlyerjen e detyrimeve ka ndikuar negativisht dhe lançimet e titullarëve të Ministrisë së Bujqësisë, për iniciativa për amnisti të këtyre detyrimeve, heqjen nga lista e debitorëve për t'ju krijuar mundësi aplikimi dhe përfitimi në të ardhmen.

Për këtë rekomandojmë:

31. Ministria e Bujqësisë dhe AZHBR duhet të shprehën dhe të zbatojnë politika të qarta lidhur me zbatimin e detyrimeve në investime, me qëllim që të shmangët deformimi i objektivave për financimin e bujqësisë dhe zhvillimin rural dhe rritjen e efektivitetit të fondeve buxhetore në këtë drejtim.

Vazhdimisht

- Në periudhën korrik 2016-nëntor 2017 janë kryer kontrole për 20 subjekte përfitues në mbështetje të investimeve 50% të vlerës së projektit të vitit 2014. Nga këto kontrole ka rezultuar se në 4 raste ose 20 % të projekteve ka mangësi të ndryshme si mospërputhje të makinerive me kërkesën për autorizimin e pagesës, operacioni nuk funksionon sipas kontratës, subjekti nuk vazhdon aktivitetin sipas objektit të financimit etj., çka do të thotë në fund të fundit se 1/5 e projekteve të financuara nuk kanë ndihmuar në zhvillimin e bujqësisë dhe atë rural.

Për këtë rekomandojmë:

32. *Sektori i monitorimit në AZHBR të bartojë dhe të zbatojë një plan monitorimi periodik, me objektiva të qarta duke u përqendruar në ecurinë e projekteve të investimeve mbi bazën e plan-bizneseve të paraqitura, si dhe të koordinojë veprimtarinë tij me drejtoritë tjera brenda AZHBR për rregullimin dhe përmirësimin e situatës.*

Brenda muajit janar dhe vazhdimisht

II.3.4 Për pyetjen: Sa i ka shërbyer monitorimi i granteve zhvillimit të bujqësisë?

- Mungesa e përcaktimit në udhëzimet e përbashkëta të MBZHRAU dhe MF në periudhën 2013-2017, funksionit të monitorimit për skemat kombëtare të vogla, përveç verifikimit para financimit dhe pas financimit 70 % të vlerës së investimit, ka ulur efektivitetin e fondeve të dhëna ndaj fermerit.

Për këtë rekomandojmë:

33. *Ministria e Bujqësisë dhe Ministria e Financave në udhëzimin e përbashkët që miratojnë çdo vit për skemat kombëtare, të përcaktojnë edhe monitorimin e skemave kombëtare të vogla, me qëllim matjen e efektivitetit të fondeve të dhëna për këto skema.*

Menjëherë

- Mungesa e sektorit të monitorimit për periudhën 2013-2015, mungesa e analizës për përcaktimin e numrit të duhur të stafit të kësaj strukture, me qëllim mbulim sa më të mirë të monitorimit të investimeve, si dhe fillimi i aktivitetit të kësaj strukture rreth 10 muaj me vonesa nga momenti i krijimit, ka sjell ulje të efikasitetit dhe efektivitetit të AZHBR në ushtrimin e këtij funksioni, ka ndikuar negativisht në efektivitetin e fondeve të dhëna për skemat kombëtare.

- Mungesa e manualit të detajuar për sektorin e monitorimit, metodologjisë për kryerjen e monitorimit, ka sjell ulje të efektivitetit gjatë ushtrimit të detyrave të këtij sektori dhe ulje të efektivitetit të fondeve të dhëna.

Për këto rekomandojmë:

34. *Sektori i monitorimit AZHBR, të kryejë analizë për përcaktimin e numrit të nevojshëm të stafit, të marrë masat e nevojshme për përgatitjen e një manuali specifik për këtë aktivitet, ku të përmbajë metodologjinë, kalendarin, frekuencën e monitorimit (minimalisht një investim të monitorohet 1 herë në vit) dhe analizën e riskut mbi bazën e të cilit do të përzgjidhen investimet për tu monitoruar, me qëllim rritjen e efikasitetit dhe efektivitetit të këtij sektori.*

Menjëherë

- Mungesa e informacionin për indikatorët gjatë monitorimit të investimeve të cilët sigurojnë të dhëna reale dhe të qëndrueshme se sa efektive janë fondet e dhëna, p.sh se sa ka qenë numri i të punësuarve në momentin e fillimit të aktivitetit dhe sa ka qenë në momentin e monitorimit, ecuria e të ardhurave të biznesit në ulje apo në rritje, ecuria e prodhimit në ulje apo rritje, etj, ka ulur efektivitetin e funksionit të monitorimit.

Për këtë rekomandojmë:

35. *Sektori i monitorimit gjatë kryerjes së aktivitetit të tij, të monitoroj disa indikatorë të rëndësishëm, si rritja e fuqisë punëtore për biznesin, ecuria e të ardhurave, ecuria e prodhimit të aktivitetit, si dhe të rrisë numrin e monitorimeve gjatë 1 viti, me qëllim vlerësimin e efektivitetit të fondeve të dhëna.*

Vazhdimisht

- Mungesa e auditimit të pagesave për skemat kombëtare të vogla për vitet 2013 dhe 2016 nga SAB, gjetjet dhe rekomandimet e varfra në përmbajtjen e tyre, si dhe auditimi rreth 3 % të totalit të përfituesve nga skemat e vogla, një vlerë shumë e ulët në krahasim me periudhën prej 4 vitesh, tregon për një performancë të ulët të këtij sektori, duke ndikuar negativisht edhe në matjen e efektivitetit të AZHBR ndaj skemave kombëtare.

Për këtë rekomandojmë:

36. SAB të kryejë auditimin e skemave kombëtare çdo vit sipas përcaktimit në Udhëzimin e përbashkët të Ministria e Bujqësisë dhe Ministria e Financave, si dhe gjatë këtyre auditimeve trendi i dosjeve të përfshira për t'u audituar të jetë në rritje, me qëllim identifikimin e problematikave gjatë zbatimit të skemave kombëtare nga ana e AZHBR.

Vazhdimisht

- Mungesa e monitorimit të objektivave (ku më kryesori është zbatimi i skemave kombëtare) të AZHBR, nga sektori i raportimit për periudhën 2013-2017, ka ndikuar negativisht në efikasitetin dhe efektivitetin e këtij institucioni në realizimin e zbatimit të skemave kombëtare.
- Mungesa e bashkëpunimit dhe koordinimit në kohë midis sektorit të monitorimit dhe sektorëve të tjerë të AZHBR (sektori i autorizimit të pagesave), ka ndikuar negativisht në punën e sektorit të monitorimit.
- Mos përditësimi me informacion i treguesve të monitorimit sipas SNZHRB 2014-2020, si normën e rritjes reale ekonomike të sektorit bujqësor, produktivitetin e këtij sektori, ka sjellë mungesën e këtyre statistikave të rëndësishme, të cilat janë elementë të rëndësishëm që ndikojnë në vendimmarrjen e institucioneve përgjegjëse për zhvillimin rural dhe të bujqësisë.

Për këto rekomandojmë:

37. Sektori i raportimit AZHBR, të monitoroj zbatimin dhe ecurin e objektivave të AZHBR, gjithashtu të përditësojë informacionin lidhur me indikatorët e monitorimit të përcaktuar në SNZHRB 2014-2020, me qëllim përgatitjen e informacionit të saktë dhe të plotë për tu raportuar ndaj Ministrisë së Bujqësisë dhe Autoritetit Menaxhues.

Vazhdimisht

- Mos vënia në dispozicion të AZHBR të strategjisë ndërsektoriale për zhvillim rural dhe bujqësor 2014-2020, nga institucionet përgjegjëse, tregon një mungesë bashkëpunimi ndërmjet tyre, duke sjellë efekte negative për të dyja palët.

Për këto rekomandojmë:

38. Ministria e Bujqësisë dhe AZHBR të kenë koordinim dhe bashkëpunim sa më të ngushtë midis tyre, si dhe AZHBR-së t'i vibet në dispozicion nga Ministria e Bujqësisë "SNZHRB 2014-2020", me qëllim identifikimin dhe zgjidhjen e problematikave të ndeshura nga eksperiencat e mëparshme gjatë aktivitetit të saj.

Menjëherë

III. Raporti i këtij auditimi me Vendimin përkatës do t'i përcillet Komisionit për Veprimtaritë Prodhuese, Tregtinë dhe Mjedisin si dhe Komisionit për Ekonominë dhe Financat të Kuvendit së Shqipërisë

Me ndjekjen dhe kontrollin e zbatimit të detyrave dhe masave të përcaktuara në këtë vendim ngarkohet Departamenti i Auditimit të Performancës.

Bujar LESKAJ

K R Y E T A R